

Viljem Merhar - Reševanje krize kapitalizma kot sistema

Public By: [Delavsko-punkerska univerza \(DPU\)](#), Klub Gromka, Metelkova

Reševati je treba krizo kapitalizma kot sistema ne pa zgolj njene pojavne oblike.

Teze:

– Sedanja finančno-gospodarska kriza je repriza velike gospodarske krize iz let 1929–1933, ki je zaostрила krizo kapitalizma kot sistema.

– Reševati je treba krizo kapitalizma kot sistema, ne pa zgolj njene pojavne oblike, tj. finančno in gospodarsko krizo. Reševanje te krize aktualizira Keynesovo ekonomsko teorijo efektivnega povpraševanja, ki jo je v zadnji tretjini 20. stoletja negirala neoliberalistična protireformacija keynesijanske reforme kapitalizma, tj. državnega kapitalizma. Z njo se je državni kapitalizem vrnil v protislovno zaostren monopolni kapitalizem, ki je ponovno zaostрил krizo kapitalizma kot sistema.

– Zaradi takšnega razvoja neoliberalistične negacije državnega kapitalizma se ni mogla uveljaviti Galbraithova konvergenca gospodarskih sistemov, tj. mešanih tržno-planskih oziroma plansko-tržnih sistemov. Izničena je bila tudi ideja o nasprotnih silah (contra power).

– Reševanje krize kapitalizma kot sistema namreč zahteva radikalno redistribucijo dohodkov in premoženja. Meščanska ekonomska znanost to tudi občasno spoznava: od tod njen teoretski napad na nedelovne rentne dohodke zemljiških lastnikov (Ricardo) in napad na visoke obrestne mere – obresti (Keynes). Zdaj pa je potreben napad na dohodke finančne oligarhije, rentnih kapitalistov, tj. napad na fevdalizacijo kapitalizma.

– V skladu z zahtevo po radikalni redistribuciji dohodkov s pomočjo progresivnih davkov in po podružbljanju nedelovnih rentnih dohodkov finančne oligarhije se zahteva po varčevanju izkaže za neustrezen način reševanja zgolj finančne krize. S tem se namreč zmanjšuje efektivno družbeno povpraševanje, kar pogloblja deflacijske vrzeli, ne pa odpravlja. Odpravljanje gospodarske krize s keynesijansko ekspanzijo kreditno-monetarne politike (tj. s tiskanjem denarja) pa lahko povzroči stagflacijo, stagnacijo ob strukturni inflaciji. Reševanje finančno-gospodarskih kriz z varčevanjem in z monetarno ekspanzijo zaradi zanemarjanja ponudbene strani družbene reprodukcije ne rešuje krize kapitalizma kot sistema.

– Keynesijanski način reševanja krize monopolnega kapitalizma je poudaril dualizem gospodarjenja (profitno in neprofitno organizirano in motivirano gospodarjenje) in z njim usklajeni mešani tržno-planski gospodarski sistem (P. A. Samuelsonova neoklasična sinteza), ki ga je treba institucionalizirati z ustrezno razmejitvijo med zasebno profitno in družbeno neprofitno organiziranostjo gospodarjenja in s tem z razmejitvijo med tržno in plansko regulacijo gospodarjenja.

– V zvezi s tema zahtevama je treba pristopiti k odpravljanju organizacijskih nesmislov na področjih infrastrukturnega planskega gospodarjenja, saj so nekatera področja trenutno organizirana po neprofitnih in hkrati profitnih načelih. To velja za energetske, prometne, telekomunikacijske in komunikacijske, okoljevarstvene in komunalne produkcijske dejavnosti ter za monetarno zavarovalne, socialno in zdravstveno-zavarovalne, vzgojno-izobraževalne in raziskovalne ter varstvene neprodukcijske infrastrukturne dejavnosti. Takšno reševanje krize kapitalizma kot sistema pa sugerira sintezo keynesijanstva in marksizma, tj. družbeno-povpraševalne in družbeno-ponudbene strani družbene reprodukcije.

– Uveljaviti je treba tudi participativno ekonomsko demokracijo, ki bo mimo političnih vplivov uresničevala soupravljanje in samoupravljanje ekološko zavestnih nosilcev gospodarjenja. S takšno sintezo keynesijanstva in marksizma se bo državni kapitalizem lahko začel spreminjati v ekosocializem.

– Ali smo pripravljeni na tako usmerjene humanitarne spremembe produkcijskih odnosov, ki jih zahteva sinteza keynesijanske družbeno-povpraševalne in marksistične družbeno-ponudbene strani družbene reprodukcije? Tega vprašanja ne moremo več ignorirati, če se želimo ogniti družbeni kataklizmi.

Dr. Viljem Merhar je zaslužni profesor Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, na kateri je bil nosilec predmeta »Politična ekonomija«.